

Κυρία ΚΟΥΛΑ ΚΑΨΑΛΗ-ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ:

Από την Κωνσταντινούπολη
καταγόταν η μεγάλη
ελληνίδα τραγουδίστρια

Γράφει ο Μένιος Καλοβιότης

Με το όνομα «Κυρία Κούλα», ήταν για δεκαετίες γνωστή από τις ετικέτες δίσκων 78 στροφών, μια περίφημη ελληνίδα τραγουδίστρια που σταδιοδρόμησε στην Αμερική, σχεδόν παράλληλα με την άλλη μεγάλη ελληνίδα, την Μαρίκα Παπαγικά. Έχει περάσει αρκετός καιρός από την δημοσίευση ενός άρθρου μου στο περιοδικό «Συλλογές»¹, με το οποίο προσπάθησα να φωτίσω κάποιες άγνωστες πτυχές της ζωής και της καταγωγής της Κυρίας Κούλας. Έγινε γνωστό λοιπόν, ότι, σε διαφημίσεις και εξώφυλλα δίσκων εμφανίζονταν με το όνομα Αντωνοπούλου.

Ήταν άγνωστο, όμως, αν το Αντωνοπούλου ήταν το οικογενειακό όνομα της καλλιτέχνιδας, ή το επώνυμο του συζύγου της, το οποίο πήρε και η ίδια μετά το γάμο της.

Αργότερα ο Steve Frangos, ένας δημοσιογράφος στην ελληνοαμερικανική εφημερίδα The National Herald, έδωσε κάποια συμπληρωματικά στοιχεία για τη ζωή της που αναδημοσιεύτηκαν σε ελληνικό περιοδικό². Βασικότερη πληροφορία ήταν το ότι, το ονοματεπώνυμο του άντρα της ήταν

Ανδρέας Αντωνόπουλος. Σήμερα, μετά από πληροφορίες που δόθηκαν από την οικογένεια του άντρα της και τον εγγονό της, βρέθηκαν πολλά νέα στοιχεία που φωτίζουν αρκετά την καταγωγή της. Συγκεκριμένα, μετά τη μεσολάβηση του Γιώργου Κοντογιάννη, ήρθα σε επαφή με την κα Ευαγγελία Καρμυκόλια κόρη του αδερφού του Ανδρέα Αντωνόπουλου, Δημήτρη και ανεψιά της Κούλας. Σε γενικές γραμμές οι πληροφορίες της έχουν ως εξής:

Η οικογένεια του Ευάγγελου Αντωνόπουλου (παρτσούκλι «Τσάκωνας») κατάγονταν από τα Βλογκά Αιγίου και στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα εγκαταστάθηκε στην Πάτρα. Η οικογένεια είχε ταβέρνα στην οδό Λόντου 103 και ασχολούταν με το εμπόριο οινόπνευματωδών ποτών, όπως προκύπτει από επίσημο έγγραφο του 1876³. Ο Ευάγγελος Αντωνόπουλος απέκτησε επτά παιδιά. Το μεγαλύτερο απ' αυτά ήταν ο Αντρέας, γεννημένος το 1873⁴. Ήταν μουσικός και έπαιζε ούτι, όπως και τα δυο αδέρφια του Γιώργος και Δημήτρης, που έπαιζαν

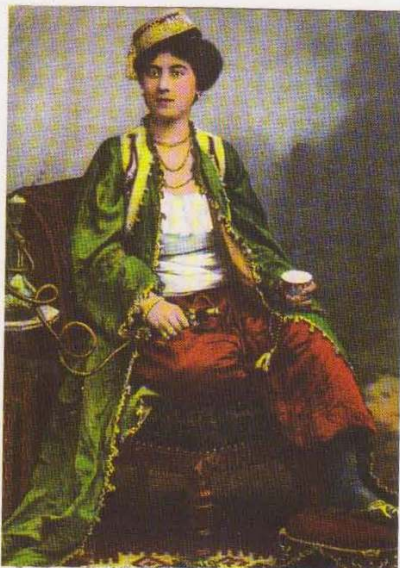

αρμόνικα και μπουζούκι αντίστοιχα. Γενικά στο σπίτι τους άκουγαν και έπαιζαν μουσική. Η κα Καρμοκόλια (γεν. το 1915) θυμόταν ότι ο πατέρας της Δημήτρης με τον παππού της, κάλεσαν κάποτε στο σπίτι τους για να παίξει, τον περίφημο Δημήτρη Σέμη-Σαλονικιό. Θυμόταν μάλιστα ότι ο πατέρας της έπαιξε και τραγουδούσε λαϊκά, δημοτικά και ανατολίτικα τραγούδια όπως τα «Μανάκι μου μανάκι μου», «Ένα κοριτσάκι 12 χρονών», «Σάλα σάλα» και άλλα.

Ο πρώτος, πιθανότατα, από την οικογένεια των Αντωνόπουλων που μετανάστευσε στην Αμερική, ήταν ο αδελφός του Ανδρέα, Ιωάννης, γεννημένος το 1875⁵. Το 1898 πήγε για πρώτη φορά στην Αμερική (μαζί με τον αδερφό του Ιωάννη) ο Ανδρέας Αντωνόπουλος⁶, φαίνεται

όμως ότι επέστρεψε γρήγορα στην Ελλάδα, για ν' ακολουθήσει ένα ταξίδι του στην Κωνσταντινούπολη, όπου γνώρισε την Κυριακούλα Καψάλη και παντρεύτηκαν (σύμφωνα με τον Στήβ Φράγκος ο γάμος έγινε στην Αίγυπτο). Η Κυριακούλα ήταν ήδη τραγουδίστρια όταν γνωρίστηκαν. Ο πατέρας της κατάγονταν από την Νότια Πελοπόννησο και η μητέρα της από την Προύσα. Απέκτησαν ένα παιδί, την Παρασκευή.

Το 1913, ο Αντρέας, η Κυριακούλα και η κόρη τους, ήρθαν στην Ελλάδα. Μετά τον δεύτερο γάμο του πατέρα τους (που είχε χάσει την πρώτη του γυναίκα), στις 26-1-1914, έφυγαν αμέσως για την Αμερική. Αποβιβάστηκαν στην Πάτρα στο πλοίο CARONIA, και έφτασαν στην Νέα Υόρκη στις 10-3-1914. Μαζί τους ταξίδεψαν τα αδέρφια του Αντρέα, Γιώργος και Χρυσάνθη. Στο αρχείο του κέντρου υποδοχής μεταναστών Ellis Island φαίνεται ότι η Κούλα δήλωσε

La chermanie Mlle Kiriakitzin (seuale orientale).

Salut de Constantinople.

ότι γεννήθηκε το 1878 και η Παρασκευή το 1898⁷. Εδώ όμως πρέπει να σημειωθεί ότι οι πληροφορίες που αντλούμε από το αρχείο αυτό, δεν είναι πάντα απολύτως αξιόπιστες, καθώς τα στοιχεία που έδιναν οι ίδιοι οι μετανάστες κατά την άφιξή τους, για την ηλικία τους, την οικογενειακή κατάσταση τους ή και το επάγγελμά τους, κάποιες φορές ήταν σκόπιμα παραποιημένα.

Ο Αντρέας με την Κούλα εγκαταστάθηκαν στο Σικάγο και αρχικά άνοιξαν μακαλικό. Γύρω στο 1918 - 1919 άνοιξαν εταιρεία δίσκων, που κυκλοφορούσαν με τις επικέτες Panhellenion Record, Constantinople Record και Orpheum Record⁸. Συνέταίρος ήταν και ο αδερφός του Ανδρέα Γιώργος Αντωνόπουλος. Μάλιστα στο πίσω μέρος του μακαλικού είχαν διαμορφώσει και ένα πρόχειρο στούντιο

ηχογραφήσεων. Προβληματισμό δημιουργεί η τελευταία πληροφορία (της κα Καρμοκόλια, γιατί οι επικέτες των δίσκων γράφουν την ένδειξη «New York».

Συνήθως δεν εμφανίζονταν σε κέντρα διασκέδασης και απασχολούνταν μόνο με την εταιρεία. Ο Γιώργος μάλιστα, (που τραγουδούσε δημοτικά και αμανέδες), συμμετείχε κι' αυτός στις ηχογραφήσεις δίσκων. Πιθανόν λοιπόν ο «κ. Γιώργης» που τον συναντάμε να τραγουδά

σε δίσκους της Panhellenion συνοδευόμενο από αρμόνικα, είναι ο Γιώργος Αντωνόπουλος. Επίσης ήταν και καλλιτεχνικοί μάνατζερ, αφού μετακαλούσαν καλλιτέχνες από την Ελλάδα και την Κωνσταντινούπολη, οι οποίοι (όπως θυμόταν η κα Καρμοκόλια), πριν να επιβιβασθούν σε πλοίο της γραμμής, έμεναν στο σπίτι των Αντωνόπουλων στην Πάτρα.

Γύρω στο 1924 όμως πέθανε ο Αντρέας Αντωνόπουλος (ένα χρόνο μετά πέθανε και ο πατέρας του). Σύμφωνα με

τον Frangos πέθανε το 1927. Η εταιρεία περιήλθε στην Κούλα η οποία σταμάτησε τη συνεργασία με τον Γιώργο. Ο τελευταίος έφυγε για την Νέα Υόρκη. Η Κούλα δεν μπόρεσε τελικά να κρατήσει μόνη της την εταιρεία, που έκλεισε, άγνωστο πότε. Η κόρη της Παρασκευή παντρεύτηκε έλληνα και έκανε ένα γιό τον Ξενοφόντα. Μέσω της κας Καρμυκόλια έγιναν τηλεφωνικές επαφές και με τον τελευταίο.

Ο Μένιος Καλοβιώτης με την (αξιωματική πλέον) Ευαγγελία Καρμυκόλια, ανεργά της Κυρίας Κούλας.

Η Κούλα δεν ξαναγύρισε ποτέ ξανά στην Ελλάδα και δεν είχε πολλές σχέσεις με την οικογένεια του άντρα της. Μόνο η Παρασκευή, ήρθε μία φορά, μαζί με τον Ξενοφόντα γύρω στο 1931. Μετά το κλείσιμο της εταιρείας και την οικονομική κρίση του 1929, τόσο η Κούλα όσο και η Παρασκευή, αντιμετώπισαν οικονομικά προβλήματα. Το αναφερόμενο από τον Frangos, ότι η «κα Παρασκευή» που τραγουδάει σε δίσκους της Panhellenion, είναι κόρη της Κούλας, ήταν γεγονός, ήταν τόσο στην κα Καρμυκόλια, όσο και στον εγγονό της Ξενοφόντα. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ακόμα ότι, μία άλλη τραγουδίστρια που εμφανίζεται στους δίσκους της ίδιας εταιρείας, η Βιβή Αντωνοπούλου, μπορεί επίσης να είναι η Παρασκευή.

Όπως επίσης είναι γνωστό⁹ η Κούλα γύρω στο 1950, τραγούδησε λίγα ακόμα τραγούδια στην εταιρεία Panhellenic Record. Το γεγονός αυτό επίσης ήταν άγνωστο στους συγγενείς της. Ο Frangos αναφέρει ακόμα ότι το πατρικό της επίθετο ήταν το Γιορτζή. Ο εγγονός της Ξενοφόντας είπε, ότι Γιορτζή ήταν το επίθετο της μητέρας της, ενώ του πατέρα της ήταν Καναλίης.

Η Κούλα, σύμφωνα με την κα Καρμυκόλια, πέθανε γύρω στο 1960. Σύμφωνα με τον Frangos, το 1954. Ο εγγονός της Ξενοφόντας δεν ήξερε την ακριβή χρονολογία του θανάτου της, γιατί όπως είπε, εκείνη την εποχή ήταν άρρωστος. Ο Γιώργος Αντωνόπουλος επέστρεψε στην Ελλάδα το 1954.

Ένα άλλο στοιχείο που προέκυψε από την έρευνα, ήταν το ότι σε μία καρτ ποστάλ, που είχε κυκλοφορήσει στις αρχές του εικοστού αιώνα στην Κωνσταντινούπολη, εικονίζονταν μία νεαρή κοπέλα και το σχόλιο «La charmante Mile Kiriakitza (beaute orientale)». Που μεταφράζεται: «Η γοητευτική δεσποινίς Κυριακίτσα (ωραία της ανατολής)». Το γεγονός ότι, η κοπέλα αυτή είχε ομοιότητα με την Κούλα, αλλά κυρίως το ότι τα ονό-

ματα «Κυριακίτσα» και «Κυριακούλα», είναι και τα δύο υποκοριστικά του «Κυριακή», δημιούργησε την υποψία ότι μπορεί να είναι το ίδιο πρόσωπο. Η φωτογραφία στάλθηκε στον εγγονό της Κούλας, Ξενοφόντα στην Αμερική, ο οποίος επιβεβαίωσε ότι πραγματικά είναι η Κούλα!

Όλα τα παραπάνω εξηγούν το γεγονός ότι, η Κούλα τραγουδούσε με μεγάλη ευχέρεια αμανέδες και τούρκικα τραγούδια, αλλά και παλαιο-

ελλαδικά δημοτικά. Για τα τελευταία έχει λεχθεί ότι τα τραγουδούσε όπως τα τραγουδάνε στην Πελοπόννησο. Αυτό πρέπει να είναι σωστό, γιατί προφανώς έτσι τα άκουγε από τον πατέρα της και τον άντρα της. Σήμερα που γράφεται αυτό το κείμενο, η Ευαγγελία Καρμυκόλια και ο εγγονός της Κούλας, Ξενοφόντας Μίτσελ, έχουν πεθάνει. Έτσι, δυσκολεύει η περαιτέρω έρευνα για τη ζωή της. Απαιτείται συνεπώς νέα αναζήτηση σε πηγές της Αμερικής και της Κωνσταντινούπολης.

1. Καλοβιώτης Αριστομένης: «Τα εξόφυλλα των παλιών δίσκων 78 στροφών και οι πληροφορίες τους». Περιοδικό «Συλλογές», τεύχος 122, Απρίλιος 1994.

2. Frangos Steve: «Κυρία Κούλα. Το καναρίνι της Αμερικής». Περιοδικό «Τέχνη και Παράδοση», τεύχος 36, Δεκέμβριος 1997.

3. Καταστατικόν των εν Πάτραις Σωματείων των ονομαστικωμένων «Οι Άγιοι Απόστολοι», το πρακτικόν και η απόφασις των πρώτων αρχαιρεσιών αυτού. Τυπογραφείον Δ. Π. Μητροπούλου, Εν Πάτραις: 1876. Πάντειον Πανεπιστήμιον - Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Πάνδημος.

4. Ληξιαρχείο Δήμου Πάτρας.

5. ό. π. υποσ. 4.

6. Αρχείο κέντρου υποδοχής μεταναστών, που βρίσκεται στο Ellis Island της Νέας Υόρκης.

7. ό. π. υποσ. 6

8. Καλοβιώτης Αριστομένης: «Το επώνυμο της κυρίας Κούλας και η εταιρεία δίσκων Oyrheum Record». Περιοδικό «Συλλογές», τεύχος 212, Ιούνιος 2002.

9. Καλοβιώτης Αριστομένης: ό. π. υποσ. 3.

Ευχαριστώ τον κ. Γιάννη Καρμυκόλια για την βοήθειά του.